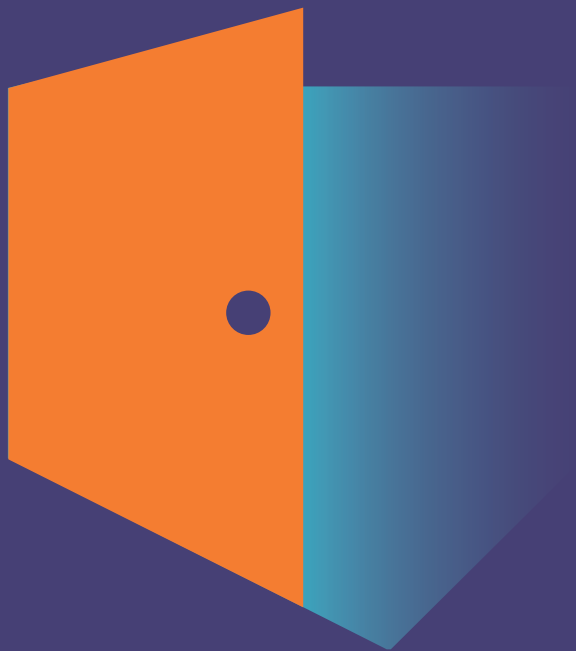

Witold Klaus

Ewa Ostaszewska-Żuk

Marta Szczepanik

FUNDUSZE EUROPEJSKIE I ICH ROLA WE WSPIERANIU INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

Celem niniejszego opracowania jest próba opisanie problemów związanych z ograniczeniem lub wstrzymaniem realizacji działań integracyjnych dla cudzoziemców prowadzonych przez organizacje społeczne, wynikającym z decyzji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o ograniczeniu ich współfinansowania ze środków europejskich. Przez wiele lat to właśnie organizacje społeczne były przede wszystkim odpowiedzialne za realizację działań integracyjnych skierowanych zarówno do cudzoziemców, jak i do polskiego społeczeństwa.

Prezentując poniższe analizy chcemy zwiększyć świadomość i zrozumienie uwarunkowań funkcjonowania organizacji społecznych zajmujących się tematyką migracji w Polsce oraz zachęcić do wspierania ich działalności w tych trudnych dla nich czasach oraz szerzej – do wspierania działań, mających na celu integrację cudzoziemców w Polsce.

MIGRANCI W POLSCE¹

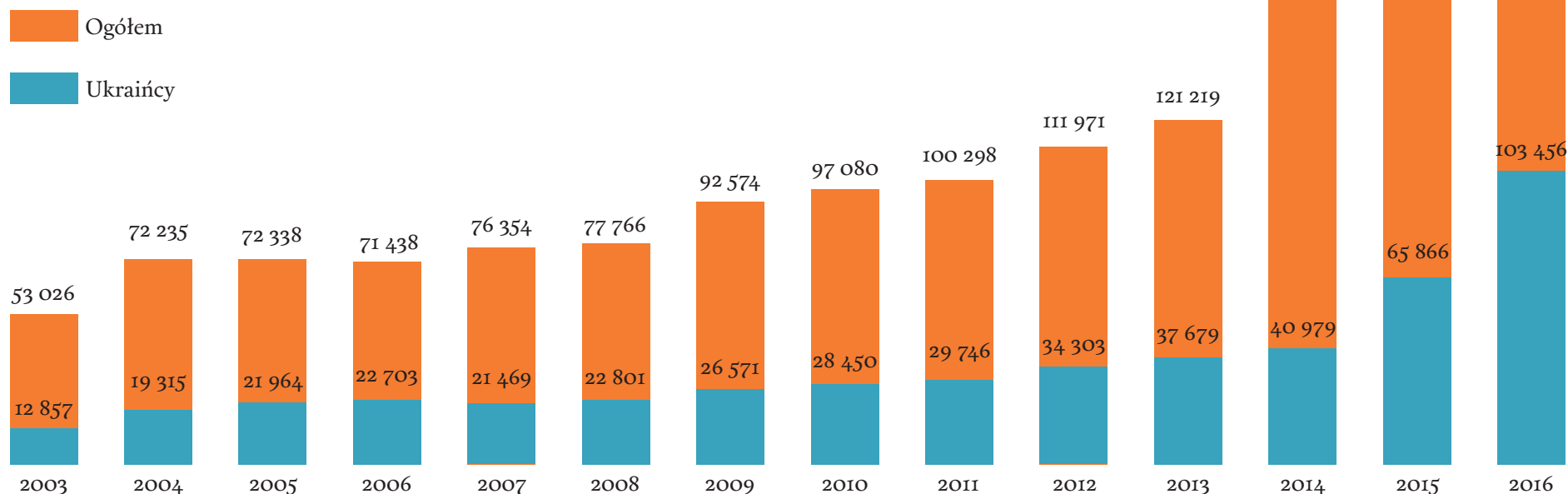
Od chwili wejścia Polski do UE w 2004 r. stale rośnie liczba przybywających do naszego kraju cudzoziemców. Dużą część z nich to obywatele innych krajów UE (w 2017 roku największą grupę stanowili Niemcy, a w dalszej kolejności: Włosi, Francuzi, Brytyjczycy, Bułgarzy, Hiszpanie). Ale szybko rośnie również liczba mieszkających w Polsce obywateli państw trzecich, przede wszystkim Ukraińców. Zmiany w tym zakresie pokazuje wykres nr 1.

Na dzień 1 lipca 2017 roku karty pobytu w Polsce posiadały już 302 263 osoby. Obywatele UE i ich rodziny stanowili niewiele ponad ¼ ogółu tych cudzoziemców. Obywateli państw trzecich było 222 722, w tym aż 128,3 tysiąca Ukraińców. W I połowie 2017 r. złożono ponadto ponad 77,3 tys. wniosków o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy i prawie 10 tysięcy na pobyt stały, co jest znacznym przyrostem w porównaniu do roku wcześniejszego.

1. Niniejszy rozdział został opracowany przy użyciu danych statystycznych Urzędu ds. Cudzoziemców (<https://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne/>) oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (<http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>).

WYKRES NR 1.

Liczba ważnych na koniec każdego roku kart pobytu wydanych cudzoziemcom w latach 2003-2016 w Polsce.

Ponadto znaczna liczba cudzoziemców, przede wszystkim obywateli Ukrainy, przebywa w Polsce na podstawie długoterminowych wiz. Wiele z tych osób ma prawo do pracy i nierzadko mieszka w Polsce przez znakomitą większość roku. Wynika to z funkcjonowania uproszczonego systemu zatrudniania cudzoziemców z niektórych krajów, m.in. Ukrainy, który oparty jest na tzw. oświadczeniach o zamiarze zatrudnienia cudzoziemca. Liczba zarejestrowanych oświadczeń stale i znacząco rośnie od 2014 r., w którym rozpoczął się konflikt zbrojny na wschodzie Ukrainy. W 2016 roku liczba zarejestrowanych oświadczeń przekroczyła 1,31 mln, a w I półroczu 2017 roku sięgnęła już prawie 950 tysięcy, choć należy tutaj zaznaczyć, że liczba cudzoziemców posiadających ten dokument i przebywających w Polsce jest oczywiście niższa niż liczba wystawianych przez pracodawców oświadczeń – szacuje się, że około 70% cudzoziemców wykorzystuje wystawione oświadczenie.

Do Polski przyjeżdżają także stale osoby ubiegające się o nadanie statusu uchodźcy. W latach 2015-2016 wnioski takie składało około 12,3 tysiąca osób rocznie. Z uwagi na faktyczne zamknięcie przejścia w Terespolu dla uchodźców i odmawianie przez funkcjonariuszy Staży Granicznej przyjmowania składanych przez uchodźców wniosków o ochronę międzynarodową², w I połowie 2017 r. wnioski te przyjęto jedynie od 2988 osób.

Należy także podkreślić, że obecnie wsparcie integracyjne oferowane przez państwo otrzymują jedynie osoby objęte ochroną międzynarodową (statusem uchodźcy lub ochroną uzupełniającą)

i to jedynie przez pierwszy rok po otrzymaniu tego statusu (w ramach tzw. Indywidualnego Programu Integracji). Na dzień 1 lipca 2017 r. karty pobytu z tytułu objęcia ochroną międzynarodową posiadało łącznie 3340 osób, z czego wiele na pewno ukończyło już swoje programy integracyjne. W I połowie 2017 r. pozytywne decyzje przyznające jedną z form ochrony otrzymało jedynie 259 osób. Znakomita większość cudzoziemców w Polsce nie korzysta zatem z żadnego wsparcia w integracji z polskim społeczeństwem organizowanego przez państwo. Jedyne wsparcie integracyjne, jakie jest dla tych osób dostępne, to oferta wynikająca z działań prowadzonych przez organizacje społeczne.

Na dzień 1 lipca 2017 r. karty pobytu z tytułu objęcia ochroną międzynarodową posiadało łącznie 3340 osób.

Znakomita większość cudzoziemców w Polsce nie korzysta z żadnego wsparcia w integracji z polskim społeczeństwem organizowanego przez państwo.

2. Więcej na ten temat w raportach Stowarzyszenia Interwencji Prawnej (<http://interwencjaprawna.pl/docs/ARE-216-na-granicy.pdf>) oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (<http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/11/A-road-to-nowhere.-The-account-of-a-monitoring-visit-at-the-Brze%C5%9B%C4%87-Terespol-border-crossing-point-FINAL.pdf>).

FAMI – HISTORIA (NIE)FINASOWANIA

Organizacje społeczne zajmujące się udzieleniem różnorodnego wsparcia cudzoziemcom w Polsce od przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej finansowane były przede wszystkim ze środków pochodzących z funduszy europejskich, czyli Europejskiego Funduszu Uchodźczego (EFU) w latach 2004-2007, a następnie z: Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców (EFU), Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich (EFI) oraz Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów (EFPI). W nowej perspektywie finansowej trwającej od 2014 roku trzy ostatnie fundusze zostały zastąpione przez Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI).

Środki z tych źródeł były przekazywane przez Komisję Europejską państwom członkowskim na realizację polityki azylowej, integracyjnej i powrotowej, a za ich bezpośrednie wdrażanie odpowiadało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz podlegała mu jednostka – Centrum Obsługi Projektów Europejskich, COPE (na przestrzeni lat zmieniała ona kilkakrotnie nazwę). Przez lata były to główne (a nierzadko jedyne) środki przeznaczone na finansowanie tego rodzaju działań. Korzystanie z nich było jednak bardzo wymagające, bowiem – poza koniecznością spełnienia szeregu wymogów formalnych oraz sprawozdawczo-finansowych – z budżetu UE dofinansowywano jedynie 75% ogółu kosztów realizacji tych projektów, a organizacje społeczne otrzymywały dodatkowe 10% wsparcia

z budżetu Państwa. Pozostały wkład finansowy należało uzyskać od innych sponsorów.

Finasowanie projektów przygotowywanych przez organizacje społeczne odbywało się w ramach otwartych konkursów, tj.: w ramach ogłaszanych naborów wniosków swoje propozycje projektów składały różne podmioty, w tym między innymi organizacje społeczne. W ramach projektów prowadzone były różnego rodzaju działania, m.in.: nauka języka, wsparcie prawne i integracyjne, poradnictwo zawodowe i psychologiczne, warsztaty, działania informacyjne skierowane do społeczeństwa polskiego etc.

Współpraca z COPE, organem zajmującym się kontrolą finansową i merytoryczną projektów, układała się różnie (wielokrotnie występowały opóźnienia w podpisywaniu umów czy w przekazywaniu środków), jednakże nabory projektów były ogłaszane w miarę regularnie. Tak było też z pierwszymi konkursami FAMI ogłoszonymi i rozstrzygniętymi w połowie 2015 roku.

Sytuacja zmieniła się w 2015 r. gdy ogłoszono nabór wniosków nr 3/2015 FAMI. Po kilkakrotnych zmianach odnośnie do terminu ogłoszenia wyników naboru, ostatecznie MSWiA w dniu 25 kwietnia 2016 r. poinformowało o unieważnieniu konkursu oraz o ogłoszeniu dwóch kolejnych naborów nr 4 i 5 z terminem składania wniosków w czerwcu 2016 roku. Do końca sierpnia 2017 r. rozstrzygnięcie konkursów jednak nie nastąpiło.³

Środki z tych źródeł były przekazywane przez Komisję Europejską państwom członkowskim na realizację polityki azylowej, integracyjnej i powrotowej, (...) przez lata były to główne (a nierzadko jedyne) środki przeznaczone na finansowanie tego rodzaju działań.

Do końca sierpnia 2017 r. rozstrzygnięcie konkursów jednak nie nastąpiło.

3. Więcej szczegółowych informacji na: <http://ffrs.org.pl/reagujemyfami/>

MSWiA ogłosiło również nabór nr 6/FAMI, który miał dotyczyć zapewnienia bezpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcom w postępowaniu uchodźczym i powrotowym.⁴ Wnioski o przyznanie finansowania miały być składane do dnia 23 września 2016 r., a koszty realizowanych działań miały być kwalifikowalne od lipca 2016 do czerwca 2018 r. Także ten konkurs nigdy nie został rozstrzygnięty. Dane uzyskane przez nas od MSWiA wskazują także jasno, że w roku 2016 i pierwszym półroczu 2017 r. zarówno liczba, jak i łączna wartość projektów realizowanych w ramach części konkursowej funduszy europejskich przeznaczonych na politykę azylową i integracyjną były niższe niż w 2014 r. (49 projektów o łącznej wartości 31 038 000 złotych realizowanych było ze środków FAMI w 2016 i I połowie 2017 r. w porównaniu do 122 projektów o łącznej wartości 59 120 151,36 złotych ze środków EFU i EFI w 2014 r.)⁵

W czerwcu 2017 r. niektórzy wojewodowie⁶ ogłosili otwarty nabór na partnerów do wspólnej realizacji projektów z FAMI w ramach drugiego ograniczonego naboru wniosków, wpisującego się w Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (nabór ograniczony 8/2017/OG-FAMI, cel szczegółowy: Integracja/legalna migracja). Wojewodowie nie byli zobligowani do doproszenia partnerów społecznych do realizowanych przez siebie projektów, stąd jedynie część z nich ogłosiła konkursy poszukujące organizacji społecznych, które chciałyby podjąć współpracę przy realizacji tych projektów. Konkursy takie były ogłaszane w czerwcu 2017 roku, a do początków sierpnia urzędy wojewódzkie miały złożyć oferty w ramach tego zamkniętego naboru.

Na 16 urzędów wojewódzkich jedynie w 5 nie ogłoszono konkursu na partnerów (autorzy nie byli w stanie znaleźć żadnych publicznie dostępnych informacji na ten temat. W 7 pozostałych województwach (mazowieckim, wielkopolskim, lubelskim, dolnośląskim, pomorskim, zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim) do realizacji projektów wybrano organizacje społeczne. Następujące organizacje zostały wybrane na partnerów: Fundacja Linguae Mundi, Polskie Forum Migracyjne, Fundacja dla Somalii, Fundacja Ukraina, Vox Humana, Fundacja Dialog, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa oraz Caritas Polska. Caritas został wybrany na partnera przez 5 wojewodów. Ponadto w niektórych województwach (śląskim, opolskim, lubuski oraz lubelskim) partnerami zostały szkoły wyższe: Uniwersytet Śląski, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Uniwersytet Opolski, Akademia im. Jakuba z Paradyża, Katolicki Uniwersytet Lubelski. Jedynie na Pomorzu jako partnera wybrano samorząd (Urząd Miasta Gdańsk), a na Śląsku podległe wojewodzie kuratorium oświaty. 5 wojewodów wybrało po jednym partnerze, 5 po dwóch partnerów, jedynie na Mazowszu wybrano 4 partnerów łącznie. W Województwie Pomorskim już po ogłoszeniu wyników bez podania przyczyn konkurs został unieważniony.⁷

4. <http://fundusze.mswia.gov.pl/ue/aktualnosci/14167,OGLOSZENIE-O-NABORZE-WNIOSKOW-nr-62016-FAMI.html>

5. Odpowiedzi Departamentu Polityki Granicznej i Funduszy Międzynarodowych MSWiA z 1 sierpnia 2017 r. oraz Centrum Obsługi Projektów Europejskich MSWiA z 28 lipca 2017 r. na pismo Stowarzyszenia Interwencji Prawnej oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z 19 lipca 2017 r.

6. <http://www.poznan.uw.gov.pl/konkursy-dla-organizacji-pozarządowych/fundusz-azylu-migracji-i-integracji-fami>, <http://www.gdansk.uw.gov.pl/urząd/wydzialy/26-wydzial-polityki-społecznej/ogloszenia-i-komunikaty/2042-ogloszenie-na-nabor-partnera-w-celu-wspolnej-realizacji-projektu-w-ramach-funduszu-azylu-migracji-i-integracji>, <http://luwwlublinie.bip.gov.pl/konkursy/otwarty-konkurs-na-partnera-w-sprawie-realizacji-zadania.html>, <http://puw.bip.gov.pl/inne-ogloszenia/wynik-naboru-na-partnera-partnerow-do-wspolnej-realizacji-projektu-wpisujacego-sie-w-fundusz-azylu-migracji-i-integracji.html>, <https://www.szczecin.uw.gov.pl/?type=article&action=view&id=7697>, <https://duw.pl/pl/biuro-prasowe/aktualnosci/13338,Rozstrzygnięcie-konkursu-w-ramach-projektu-FAMI.html>, <https://rzeszow.uw.gov.pl/komunikaty/podkarpacki-urząd-województki-uzyskal-dofinansowanie-na-bliski-690-tys-zl/>, https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/wojewoda/komunikaty_wojewody/st:1/idn:112.html, <https://www.opole.uw.gov.pl/informacja-o-wynikach-otwartego-naboru-na-partnera-projektu-wspolfinansowanego-z-funduszu-azylu-migracji-i-integracji>

7. <http://www.gdansk.pl/wiadomosci/Urząd-Wojewodzki-wycofal-sie-ze-wspolpracy-z-Miastem-w-projekcie-dotyczacym-imigrantow,a,83501>

SKUTKI BRAKU FINASOWANIA ZE STRONY FAMI

W celu zbadania skutków wstrzymania finansowania działań organizacji społecznych skierowanych do cudzoziemców ze środków FAMI, w lipcu 2017 roku przeprowadzono wśród nich internetową ankietę. Jej celem było sprawdzenie, jaka jest ich kondycja, jakie działania prowadzą, a z jakich musiały zrezygnować w wyniku ograniczenia finansowania. Aby móc dokonać porównań, poprosiliśmy przedstawicieli organizacji o podanie danych za rok 2014 (ostatni pełny rok działania EFU oraz EFI) oraz za rok 2016 (część organizacji korzystała wówczas ze środków FAMI, choć w ograniczonym zakresie, niektóre zostały już pozbawione finansowania z tego źródła).

Prośba o wypełnienie ankiety została skierowana do ponad 40 organizacji społecznych zrzeszonych w grupie dyskusyjnej, która została zawiązana w 2015 r. jako skutek opóźnień we wdrażaniu FAMI w Polsce i miała na celu wymianę informacji między organizacjami, a także przedstawianie sprawozdań z rozmów nt. FAMI z MSWiA przez wybranych przez nie reprezentantów. Do grupy dyskusyjnej była zapisana znakomita większość organizacji, które otrzymywały dotacje z EFU lub EFI. W 2017 r. grupa ta była mało aktywna (z uwagi na brak rozmów i działań dotyczących FAMI), a część organizacji z uwagi na brak dostępnych środków przestała prowadzić swoje działania. Ankietę wypełniło 13 organizacji, w tym 8 mających swoje siedziby w Warszawie

(choć niekoniecznie ich działania ograniczały się do terytorium tego miasta) i 5 w innych miastach w Polsce.

Pierwsze z pytań w ankiecie dotyczyło wysokości budżetów organizacji w roku 2014 oraz 2016⁸. Na 13 odpowiedzi w 4 przypadkach budżet ten nie uległ zmianie (licząc w dużych przedziałach⁹), w kolejnych 5 spadł, a 4 organizacje zanotowały wzrost swoich przychodów (dotyczyło to w części organizacji, które w 2014 r. były stosunkowo młodymi organizacjami i przez ten czas się rozwijały). W 2014 r. roczny budżet powyżej 1 miliona złotych zadeklarowało 7 organizacji (w tym 3 – powyżej 2 milionów), a żadna nie miała przychodów niższych niż 100 tysięcy. W 2016 roku liczba organizacji z budżetem ponad 1 mln nie uległa zmianie (choć jedynie 2 z nich utrzymały swoje budżety, a przychód powyżej 2 milionów zachowała jedynie jedna organizacja). 1 z organizacji miała także budżet w najniższym przedziale – poniżej 100 tysięcy. Oczywiście budżety organizacji nie pochodziły wyłącznie ze środków EFU/EFI czy też FAMI. Jednak ponieważ to te fundusze stanowiły najpoważniejszy odsetek środków przeznaczanych w Polsce na działania integracyjne skierowane do cudzoziemców, można założyć, że szczególnie w 2014 roku stanowiły one znaczną część budżetów organizacji. W 2016 r. wiele organizacji zaczęło sięgać także po innego rodzaju środki na działalność skierowaną do cudzoziemców – środki

8. W przypadku organizacji, których zakres działań obejmował także działania nie skierowane do cudzoziemców, poprosiliśmy o podanie wysokości budżetu na działania, które były prowadzone dla lub na rzecz migrantów.

9. Respondenci byli proszeni o wybranie odpowiedzi w następujących przedziałach: poniżej 100 tys. złotych; 100-300 tys. złotych; 300-600 tys. złotych; 600 tys. – 1 milion złotych; 1 – 2 miliony złotych; powyżej 2 milionów złotych. Możliwe jest zatem, że choć generalnie budżet organizacji uległ zmianie, to pozostał w tym samym przedziale finansowym (np. między 1 a 2 miliony złotych).

prywatne, tzw. fundusze norweskie¹⁰ dostępne jeszcze w I połowie 2016 roku, środki samorządowe. Był to ich sposób na ograniczenie działań wynikających ze wstrzymania środków z FAMI. Aż 12 organizacji zadeklarowało, że podjęło poszukiwania innych sponsorów, w tym także w postaci ubiegania się o granty od różnego rodzaju instytucji, 10 rozpoczęło zbiórki wśród osób indywidualnych, a 6 zaczęło prowadzić (lub rozwinęło) działalność gospodarczą/odpłatną, by z zysków finansować część działań skierowanych do klientów (a kolejna planuje to zrobić). Jedna organizacja zdecydowała się na wprowadzenie odpłatności pobieranych od klientów za część swoich usług.

Poza zdobywaniem nowych źródeł finansowania sposobem na radzenie sobie z kryzysem finansowym dla wielu organizacji była także redukcja kosztów: aż 10 z nich ograniczyło liczbę pracowników, którym wypłacało wynagrodzenie, a 7 zadeklarowało, że obniżyło wysokość pensji. Jedna z organizacji zrezygnowała także z części biura, aby obniżyć swoje koszty administracyjne. Rekompensatą, przynajmniej częściową, za utraczonych pracowników było zwiększenie przez 7 organizacji działań na rzecz pozyskania wolontariuszy. Jednak mimo tego aż 8 organizacji zmuszonych było zmniejszyć liczbę przyjmowanych klientów lub zakres świadczonej im pomocy (choć ogólna liczba klientów mogła nie ulec zmniejszeniu, o czym niżej).

Organizacje proszone w pytaniu otwartym o wymienienie trzech najważniejszych problemów, z którymi obecnie się borykają, wskazywały przede wszystkim na:

- brak płynności finansowej i ogólny niedobór funduszy na podejmowanie działań skierowanych do migrantów, a także nikłe perspektywy na otrzymanie większych grantów od innych sponsorów, pozwalających na rozwój tych projektów. Te problemy wynikają przede wszystkim ze wstrzymania FAMI i ogółem wskazywano na nie aż 15 razy w różnych kontekstach;
- zbyt małą liczbę pracowników w porównaniu do liczby i potrzeb klientów, w tym także na rotację w zespole i utratę doświadczonych pracowników, którzy – jak wskazał jeden z respondentów „nie mogą czekać rok na decyzje podejmowane przez MSWiA”. Ten problem podniosło 8 respondentów;
- wzmożenie nieprzychylnych nastrojów wobec cudzoziemców oraz organizacji udzielających im pomocy (a szczególnie tych krytykujących władzę działania obecnego rządu) zauważało 4 badanych;
- brak perspektyw, stabilizacji (w tym poczucie braku sensu działań) i niepewną przyszłość (3 osoby) oraz problemy związane z nieprzewidywalnością polityczną naszego państwa (2 osoby);
- zwiększającą się liczbę klientów potrzebujących wsparcia i brak możliwości udzielenia go na odpowiednim poziomie (3 osoby).

10. Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (czyli tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG) są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE.

11. Liczby te nie sumują się, gdyż każdy respondent mógł wskazać różne sposoby pozyskiwania dodatkowych środków, bowiem pytanie to było wielokrotnego wyboru.

Poza zdobywaniem nowych źródeł finansowania sposobem na radzenie sobie z kryzysem finansowym dla wielu organizacji była także redukcja kosztów.

Kluczowe było właśnie to, czy między rokiem 2014 a 2016 zmniejszeniu nie uległa pomoc świadczona cudzoziemcom i w konsekwencji, jaka ich liczba otrzymała wsparcie ze strony organizacji. Ogółem w 2016 roku liczba klientów korzystających z pomocy organizacji w porównaniu z rokiem 2014 wzrosła (choć wzrosła także, i to znacznie, liczba samych cudzoziemców przebywających w Polsce, o czym pisaliśmy wyżej). W 2014 r. 13.223 cudzoziemców skorzystało z pomocy organizacji społecznych (chodziło tu o udzielenie jakiegokolwiek bezpośredniego wsparcia w postaci poradnictwa, doradztwa czy szkoleń), w roku 2016 było ich 14.396.¹² Warto zaznaczyć, że w 2014 roku 3 organizacje nie istniały lub nie prowadziły działań skierowanych do cudzoziemców, a podjęły taką działalność w okresie późniejszym. Ogółem 6 organizacji zwiększyło w 2016 r. liczbę swoich klientów, 5 organizacji zmniejszyło zakres pomocy, a w przypadku jednej z nich nie uległ on zmianie.

Pytaliśmy także o to, czy organizacje ograniczyły lub zupełnie zawiesiły prowadzenie działań na rzecz cudzoziemców w związku z ograniczeniem środków, a jeśli tak, to jakich. Dziewięć organizacji zadeklarowało wprowadzenie tego typu ograniczeń. Były to różne działania, które zależały od tego, jakie aktywności organizacje prowadziły wcześniej. Organizacje zadeklarowały następujące ograniczenia:

- świadczenie bezpośredniej pomocy integracyjnej, prawnej lub innych form doradztwa – 9 organizacji;
- organizowanie różnego rodzaju warsztatów i szkoleń dla cudzoziemców, w tym zajęć z języka polskiego, kursów zawodowych, szkoleń dotyczących praw cudzoziemców – 7 organizacji;
- prowadzenie działań skierowanych do społeczeństwa przyjmującego w postaci szkoleń, spotkań, stron internetowych etc. – 4 organizacje;
- prowadzenie działań o charakterze eksperckim (w tym badawczych, rzeczniczych) – 3 organizacje.

Cztery z badanych organizacji odpowiedziały, że na dzień wypełniania ankiety nie wprowadziły jeszcze żadnych ograniczeń w zakresie pomocy, którą świadczyły. W dwóch przypadkach wynikało to z tego, że jeszcze posiadały środki na prowadzenie wsparcia dla klientów – dwie organizacje do końca 2017 roku (otrzymują środki samorządowe, choć jedna z nich już ograniczyła zakres prowadzonych działań). Kolejna organizacja do końca października br. prowadzi grant z FAMI, jednak po tym terminie – jak deklaruje – zdecydowana większość jej działań praktycznie ustanie. Czwarta organizacja odpowiedziała, że wstrzymanie dofinansowania z FAMI nie spowodowało ograniczenia jej działań, gdyż dopiero niedawno zaczęła je rozwijać. Brak tych środków uniemożliwia natomiast ich dalszy rozwój i odpowiedzenie na zwiększające się zapotrzebowania i liczbę klientów.

Ogółem w 2016 roku liczba klientów korzystających z pomocy organizacji w porównaniu z rokiem 2014 wzrosła (choć wzrosła także, i to znacznie, liczba samych cudzoziemców przebywających w Polsce).

12. Z analizy danych wykluczono odpowiedzi jednej z organizacji, która zadeklarowała pomoc 200.000 osób w roku 2014 oraz 400.000 w roku 2016. Dane te wydają się niewiarygodne, stąd zostały pominięte.

Respondenci zostali także zapytani w pytaniu otwartym o największe problemy, z jakimi borykają się obecnie ich klienci Respondenci w odpowiedzi wskazywali przede wszystkim na następujące grupy problemów:

- brak wiedzy cudzoziemców o polskim prawie oraz ogólnie o życiu w Polsce przy jednoczesnym ograniczeniu w dostępie do bezpłatnej pomocy prawnej (9 wypowiedzi);
- długotrwałe postępowania administracyjne w różnego rodzaju sprawach (4 wypowiedzi);
- trudności integracyjne, w tym braki językowe czy problemy psychologiczne cudzoziemców, np. stres czy zaburzenia pourazowe (5 wypowiedzi);
- ograniczenia w dostępie do potrzebnych im usług lub zupełny ich brak (4 wypowiedzi);
- ubóstwo migrantów oraz ograniczenia w dostępie do mieszkań (3 wypowiedzi);
- zwiększająca się niechęć społeczeństwa polskiego wobec cudzoziemców skutkująca dyskryminacją, a w skrajnych przypadkach przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami (3 wypowiedzi).

Warto dodać, że odpowiedzi te wynikają z doświadczenia respondentów, którzy pracują z różnymi grupami cudzoziemców, zderzającymi się z różnymi problemami w Polsce. Część z wymienionych przez respondentów wyzwań wynika z problemów natury systemowej. Ale część z nich jest bezpośrednim skutkiem ograniczenia prowadzenia działań przez organizacje społeczne, których praca w wielu przypadkach mogłaby znacząco zniwelować negatywne konsekwencje niewłaściwego działania systemu.

PODSUMOWANIE

Brak finansowania ze środków FAMI pociąga za sobą znaczące skutki, bowiem od lat są to w zasadzie główne (a obecnie praktycznie jedyne) środki na finansowanie działań integracyjnych skierowanych do przebywających w Polsce cudzoziemców, z których korzystają obok organizacji społecznych także samorządy czy inne instytucje publiczne. Wstrzymanie tych środków, czy co ma miejsce obecnie przekierowanie ich w całości do wojewodów, powoduje m.in.:

- znaczne ograniczenie wsparcia prawnego i integracyjnego dla cudzoziemców,
- ograniczenie możliwości prowadzenia monitoringów przestrzegania praw cudzoziemców i litygacji strategicznej w sprawach o kluczowym znaczeniu dla ochrony ich praw,
- brak ciągłości i stabilności działań integracyjnych prowadzonych przez organizacje społeczne oraz samorządy,
- rozpad wykwalifikowanych zespołów składających się m. in. z prawników, adwokatów, psychologów, doradców integracyjnych, tłumaczy itd.